

NEET populacija i mogući rizici u kontekstu školovanja

Dujmović, Paula

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:431418>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Paula Dujmović

NEET POPULACIJA I MOGUĆI RIZICI U KONTEKSTU
ŠKOLOVANJA

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2023. godine

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Paula Dujmović

NEET POPULACIJA I MOGUĆI RIZICI U KONTEKSTU
ŠKOLOVANJA

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Gordana Berc

Zagreb, 2023. godine

Sadržaj

1. Uvod	1
2. NEET populacija	3
<i>2.1. Usporedba NEET populacije u Hrvatskoj i Europskoj uniji</i>	6
3. Koncept rizičnih i zaštitnih čimbenika	8
<i>3.1. Rizični čimbenici u školskom okruženju u kontekstu NEET-a</i>	9
<i>3.2. Rizični čimbenici obitelji u kontekstu NEET-a</i>	10
<i>3.3. Individualni rizični čimbenici u kontekstu NEET-a</i>	12
4. Projekti vezani uz NEET populaciju na području Hrvatske	13
5. Socijalni rad u školstvu i njegovo preventivno djelovanje za mlade u riziku od NEET-a	16
6. Zaključak	18
7. Literatura	21

NEET populacija i mogući rizici u kontekstu školovanja

Sažetak:

NEET populacija predstavlja mlade osobe u dobi 15-29 godina koji ne rade, nisu u sustavu redovnog obrazovanja niti su u sustavu obrazovanja odraslih. Takvoj populaciji često prijete rizik od socijalnog isključivanja i siromaštva, budući da nisu aktivni. Povezano s neaktivnošću, detektira se problem nezaposlenosti mladih. Nezaposlenost mladih učestalija je tema socijalnih politika, dok NEET tek odnedavno zauzima svoje mjesto u okviru političkih diskursa. Nadalje, spolne i geografske razlike postoje: ženski spol i ruralna područja čine veći udio u NEET-u. Ovim radom želi se pružiti uvid u postojeće stanje NEET-ovaca te se žele pojasniti čimbenici rizika koji mogu povećati vjerojatnost pojave NEET-a. U radu se navode postojeće strategije vezane uz NEET populaciju. Uočava se utjecaj Europske unije na Hrvatsku u pogledu strategija, a naglašava se i važnost uključivanja različitih aktera u stvaranju novih politika. Uz navedeno, spominje se i uloga školskih socijalnih radnika koji bi svojim kompetencijama i znanjima mogli pomoći mladima u riziku od NEET-a. Važno je smanjiti udio NEET-a sukladno Europskom stupu socijalnih prava te ulagati u mlade jer oni su nositelji budućnosti.

Ključne riječi: NEET, čimbenici rizika, nezaposlenost mladih, školski socijalni rad

The NEET population and possible risks in the school context

Abstract:

The NEET population represents young people at the ages 15-29 that do not work, are not included in the regular education system, nor are they involved in adult education. This population is often at risk of social exclusion and poverty due to their inactivity. Linked to this is an issue of youth unemployment. Youth unemployment is a more frequent topic of social policies, while NEET has only recently begun to claim its place within political discourse. Moreover, differences in gender and geographical differences can be found as well: females and people living in rural areas make up the majority of NEET. This paper, hence, aims to provide an insight into the status of the NEET population as well as clarify the risk factors that could increase the likelihood of NEET occurrence. The paper also lists existing strategies related to the NEET population within which the European Union's influence on Croatia is recognized. Furthermore, an emphasis is put on the importance of including various actors in creating new policies. The school social workers' competences and knowledge in dealing with youth at risk of NEET are also recognized as important factors. Finally, it is necessary to reduce the number of NEETs in accordance with The European Pillar of Social Rights and invest in young people because they are the torch bearers of the future.

Key words: NEET, risk factors, youth unemployment, school social work

Izjava o izvornosti

Ja, Paula Dujmović, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Paula Dujmović

Datum: 06.09.2023.

1. Uvod

U suvremenom svijetu sve veću važnost zauzima obrazovanje. Ono omogućuje razvoj potrebnih vještina kojima pojedinac postaje konkurentan drugim osobama na tržištu rada. Međutim, tu nije riječ samo o stečenim znanjima i vještinama, već i o prihodima. Prema istraživanju OECD-a, viši prihodi povezani su s visokim obrazovanjem, gdje je prosječni prihod visokoobrazovanih u dobi 25-64 godine bio veći za 54% od onih koji imaju završenu samo srednju školu (OECD, 2018; prema Bilušić, 2021). S druge strane, oni s niskom razinom naobrazbe imaju primarnih problema sa zaposlenjem, a tek onda s prihodima. Što je pak s mladima koji ne rade, nalaze se van redovnog obrazovanja i nisu dio sustava obrazovanja odraslih? Takva skupina mladih krije se iza akronima NEET (engl. *not in employment, education or training*). Pojam nije široko prepoznat u hrvatskoj javnosti te se tu više raspravlja o nezaposlenosti mladih koja je tek jedan od segmenata NEET populacije. Uzevši u obzir različito poimanje izraza mladi, iskazat će se dvije vrste shvaćanja tog izraza. Prema Međunarodnoj organizaciji rada, mladi su osobe u rasponu 15-24 godine. Ipak, kad se u Hrvatskoj govori o mladim pripadnicima NEET-a, tu se podrazumijevaju osobe u dobi 15-29 godina. Kroz ostatak rada, mladi će se definirati u granicama tog dobnog raspona. Uz dobnu, valjalo bi spomenuti spolnu strukturu NEET populacije gdje žene prevladavaju u svim zemljama EU-a (Hering Stubičan, 2022). To se može potkrijepiti ukorijenjenim rodnim ulogama u kojima žene dominiraju u obiteljskim, a muškarci u radnim sferama (Eurostat, 2021; prema Hering Stubičan, 2022).

Pripadnici NEET-a teže se zapošljavaju i samim time podložniji su ekonomskim problemima te siromaštvu (Hering Stubičan, 2022). Razlozi njihovog odlaska iz sustava školovanja mogu biti različiti. Smatra se kako odluka o napuštanju školovanja najčešće nije rezultat kakvog ishitrenog ekscesa, već je to dio dugotrajnijeg procesa međudjelovanja raznih faktora (Ferić i sur., 2010). Nerijetko se spominju prediktori koji su mogući orijentir za rano napuštanje školovanja, a među njima Ferić i suradnici (2010) navode sljedeća tri: devijantni (problematični) i akademski čimbenici pojedinca te sociodemografski čimbenici obitelji. Svi takvi negativni prediktori mogli bi se svrstati pod krovni pojam rizičnih čimbenika. Njih možemo podijeliti na one koji se tiču predispozicija pojedinca te one vezane uz obilježja okruženja (Krakar, 2019).

Nasuprot tome, postoje zaštitni čimbenici koji pružaju mogućnost uspješnog nošenja s nadolazećim krizama i problemima. Primjerice, u kontekstu školovanja rizični čimbenik može biti učestalo izostajanje s nastave, a zaštitni čimbenik nastavnik koji motivira učenika za napredak. Samo u takvom okruženju gdje postoji doticaj rizičnih i zaštitnih čimbenika javlja se otpornost, koja se ranije nazivala psihološkom neranjivošću (Ajduković, 2001; prema Krakar, 2019). Neranjivost se ukazala kao termin koji nije adekvatan, budući da označava nepogođenost stresorima i rizičnim događajima, a kao prikladna zamjena preuzet je pojam otpornosti. Za razvoj otpornosti važne su sljedeće 3 cjeline: obiteljska okolina, osobne vrednote te socijalna okolina (Raić, 2016). Obiteljska okolina veže se uz snage i jakosti obitelji da se nosi s (nadolazećim) problemima i krizama, a osobne vrednote fokusirane su na vlastitu projekciju, odnosno kako pojedinac gleda na krizu i kako ju uspijeva riješiti. Socijalna okolina uključuje druge važne osobe koje osobi mogu pomoći da se nosi s krizama. U sustavu školovanju, takva osoba od povjerenja može biti nastavnik, logoped, psiholog, ali i socijalni radnik. Školski socijalni radnik predstavlja dodatno pojačanje stručnog tima, a zahvaljujući znanjima i vještinama koje posjeduje može odgovoriti na složene potrebe mladih osoba u riziku. Također, on može stvarati suradnju različitih dionika (eko)sustava mladih (primjerice, relacija obitelj-škola) i time pomoći u smanjenju broja NEET mladeži. Ako je osoba već u NEET sustavu, socijalni radnik može ju informirati i uputiti na programe koji koriste NEET-ovcima. Europska Unija zaista naglašava NEET populaciju te postoje razni projekti i programi koji služe poboljšanju njihovog statusa. EU u svojim strateškim dokumentima i ciljevima nerijetko otkriva zadatak smanjenja udjela NEET populacije (do 9%). Može se reći da Hrvatska slijedi te europske tragove, ali u ponešto skromnijoj mjeri.

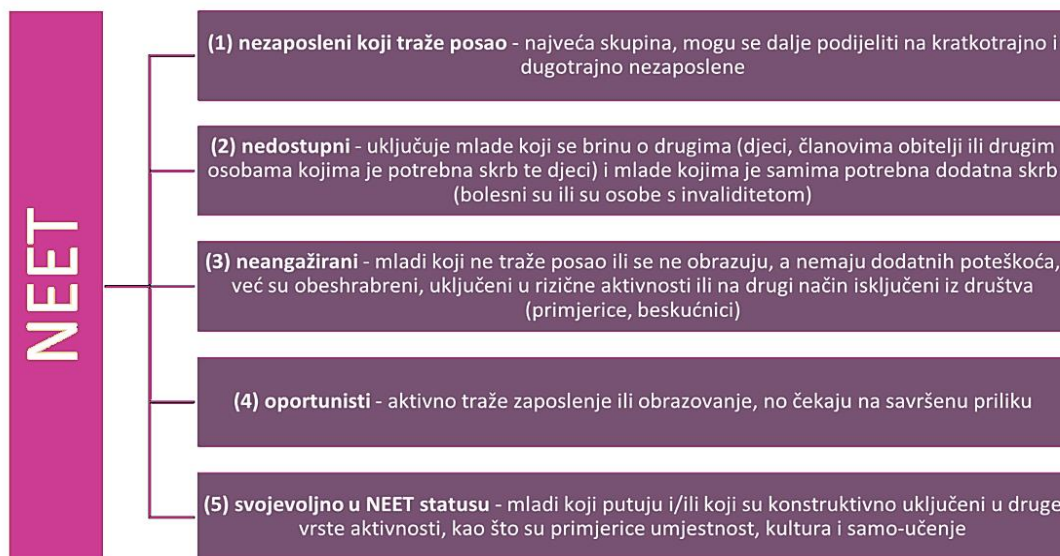
U daljnjim stranicama teksta bit će rečeno nešto više o samom pojmu NEET-a, a dat će se i pregled stanja NEET populacije u Hrvatskoj i drugim članicama EU-a. Obradit će se čimbenici rizika koji mogu pokrenuti rano ispadanje iz školskog sustava te će se spomenuti i čimbenici zaštite. Isto tako, bit će riječi o perspektivi i izazovima NEET-ovaca, ali o programima koji se provode upravo za i zbog njih. Za kraj, u radu će se spomenuti važnost socijalnih radnika u mrežama NEET populacije i općenito njihovog rada u školstvu. Konačno, donosi se zaključak rada te se navodi korištena literatura.

2. NEET populacija

Nezaposlene mlade osobe koje se ne osposobljavaju niti se obrazuju nazivaju se NEET populacijom. Termin se spominje još 90-ih godina 20. stoljeća u Velikoj Britaniji i to tokom političkih rasprava u kontekstu reintegracije mladih (16-18 godina) koji su napustili školovanje, a nisu se aktivirali na tržištu rada (Bežovan i sur., 2019). NEET je u široj uporabi od 2010. godine (Bežovan i sur., 2019), a zaslužena pažnja pridaje mu se u okviru strategije Europa 2020 „*Mladi u pokretu*” (Eurofound, 2022). Tada su se mladima podrazumijevali oni u dobi od 15 do 24 godine, sukladno definiciji Međunarodne organizacije rada. Kasnije je koncept proširen na mlade do 29 godina starosti te sad zauzima centralni položaj političkog diskursa o mladima na razini čitave Unije (Eurofound, 2022). O tome koliko NEET može biti zaista ugrožavajuć, otkriva podatak da porast NEET populacije stvara veće društvene probleme od porasta stope nezaposlenih (Bruno i sur., 2014). Porast NEET-a povezan je s rizikom *izgubljene generacije* koji predstavlja one koji već dugotrajno ne rade, teže se zapošljavaju te im manjka vještina koje su trenutno atraktivne na tržištu rada (Bruno i sur., 2014). NEET ne predstavlja homogenu skupinu (Eurofound, 2012), već postoji široka diversifikacija vrsta: nezaposleni koji traže posao, nedostupni, neangažirani, oportunisti i oni koji su svojevoljno u statusu NEET-a (Slika 2.1.).

Slika 2.1.

Podjela NEET populacije

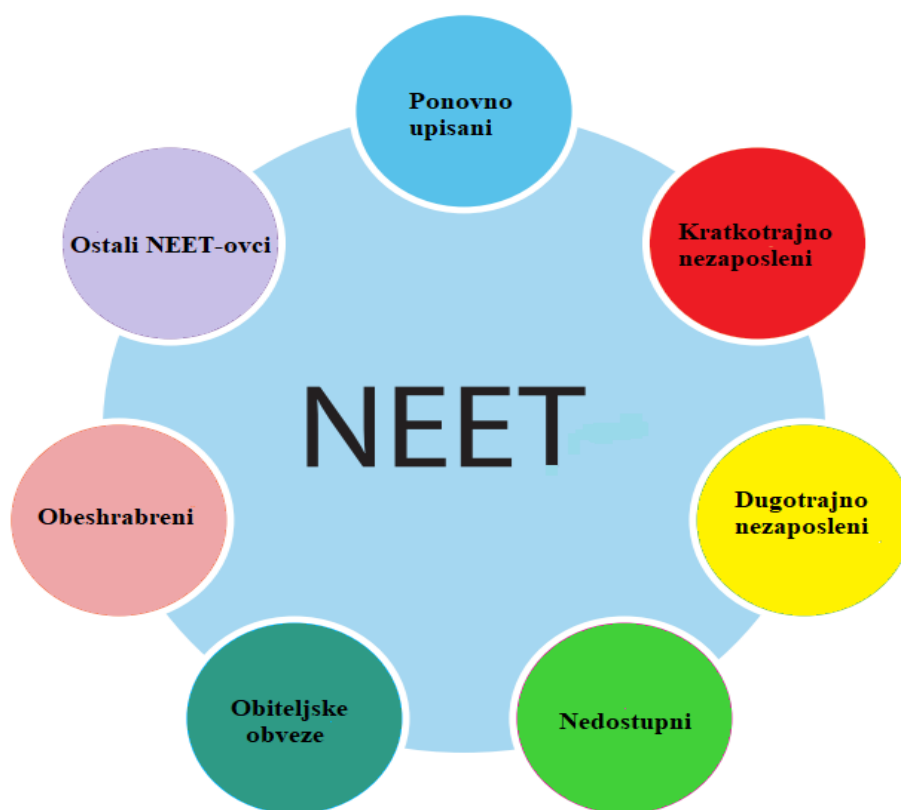
Izvor: Eurofound (2012). *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe.*

Iz prethodnog priloga (Slika 2.1.), uočljivo je da postoje podskupine NEET mladeži koje su u boljem i u gorem položaju. Shodno tome, Eurofound (2012) zaključuje da se pojavljuju dvije potkategorije NEET-a s nejednakim karakteristikama i čimbenicima rizika, a to su ranjivi i neranjivi NEET-ovci. Prvima prijeti socijalna isključenost i marginalizacija, a često im manjka (društveni, kulturni i ljudski) kapital. U suprotnosti s njima su neranjivi NEET-ovci koji imaju bogati (društveni, kulturni i ljudski) kapital te samim time nisu u riziku od marginalizacije, iako su dio NEET-a (Eurofound, 2012). Vjerojatnije je da su nezaposleni koji traže posao više pogođeni, trpeći zbog kroničnog nedostatka posla, dok su oportunisti članovi privilegiranijeg okruženja te dobrovoljno ostaju van tržišta rada, čekajući neke bolje prilike.

Međutim, Eurofound (2016) proširuje već šaroliku lepezu NEET skupina te je takva podjela u većoj uporabi od prethodne, ali se uvelike nadovezuju (Slika 2.2.).

Slika 2.2.

Nadopunjena diversifikacija NEET populacije

Izvor: Eurofound (2016). *Exploring the diversity of NEETs*.

Bedeniković (2017) te Bežovan i suradnici (2019) u radovima koriste podjelu NEET-a koju je 2016. godine ponudio Eurofound (Slika 2.2.). Ponovno upisani članovi NEET-a dijele se na one koji: 1) ne traže zaposlenje niti su pronašli posao, ali čekaju ponovni poziv za posao, 2) ne traže zaposlenje jer su pronašli posao i uskoro će ga početi raditi, 3) traže posao, ali ne mogu početi s radom zbog osposobljavanja ili obrazovanja. Kratkotrajno i dugotrajno nezaposleni samo su podvrste nezaposlenih koji traže posao, s tim da kratkotrajno nezaposleni ne rade u periodu kraćem od 12 mjeseci, a dugotrajno nezaposleni ne rade duže od 12 mjeseci. Te su podskupine najučestalije te je njihov udio u ukupnoj populaciji NEET-a 51,8%, s većim udjelom kratkotrajno nezaposlenih (Eurofound, 2022). Nedostupni NEET-ovci vezani su uz one koji traže zaposlenje, ali ih njihova bolest i/ili ograničenost sprječava u tome te uz one koji zbog istih razloga ne traže zaposlenje. Razlozi pripadanja NEET-u zbog obiteljskih obveza su dvojaki: skrb o članu obitelji koji je osoba s invaliditetom ili majčinstvo. Obeshrabrene iz NEET-a čine osobe koje ne traže zaposlenje jer osjećaju da im rad nije dostupan te su oni najmanje zastupljeni, svega 5,8% (Eurofound, 2022). U ostale NEET-ovce spadaju oni čiji razlozi nisu precizno određeni i oni su najviše heterogena skupina. Neki od razloga su služenje vojnoga roka, obavljanje civilne službe i slično (Eurofound, 2016). Konačno, može se reći da su pojedine podskupine više pogođene strukturalnim čimbenicima od drugih podskupina NEET-a, čiji su razlozi pripadanja NEET-u pretežito osobne prirode.

Otpribliže 1/5 mladih u svijetu nije zaposlena, ne obrazuje se ili ne osposobljava za rad. Izvješće Međunarodne organizacije rada (ILO, 2017) pokazalo je da udio NEET populacije uvelike varira, ovisno o geografskoj i spolnoj strukturi. Globalno gledajući, stopa NEET-a kod djevojaka jest 34,4%, a kod mladića 9,8%. Ovaj zabrinjavajući podatak ukazuje na to da djevojke imaju čak više od tri puta veću vjerojatnost da postanu dio NEET-a. Što se tiče samog geografskog područja, mladići u NEET statusu najzastupljeniji su na sjevernom dijelu Afrike, a djevojke u južnom dijelu Azije. Najmanje NEET-ovaca, djevojaka i mladića, živi na području istočne Azije. Novije izvješće kazuje da se postepeno smanjuje stopa NEET-a, ali ponajviše u razvijenim zemljama visokog dohotka (ILO, 2019). U prilog smanjenju vjerojatno idu i brojni programi i projekti koji se provode s ciljem smanjenja udjela NEET populacije.

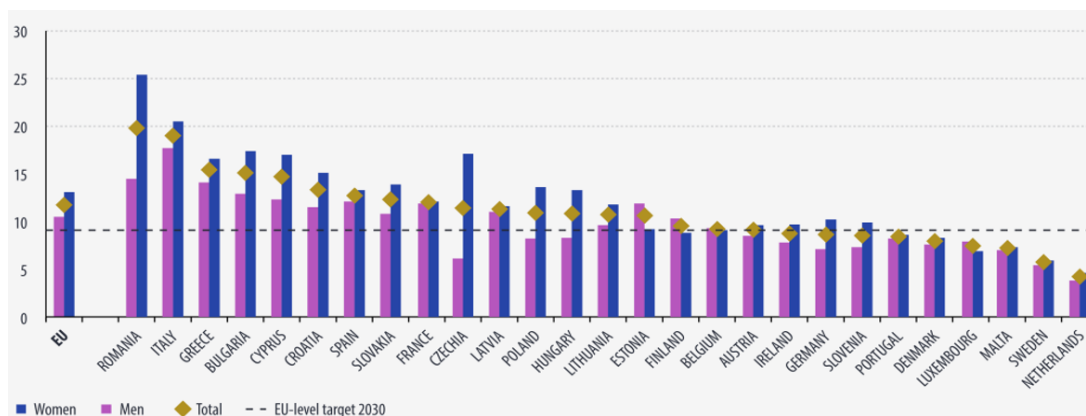
2.1. Usporedba NEET populacije u Hrvatskoj i Europskoj uniji

Hrvatska se kao članica Europske unije obvezala poštivati i provoditi smjernice Unije. Kako je EU aktivno uključena u različite programe NEET populacije, tako je i Hrvatska trebala uložiti dodatne napore kako bi išla u korak s EU-om. Gospodarske krize ostavile su traga na području čitave Europe, a ponajviše na mlade koji ispaštaju na različite načine. U Hrvatskoj i Europskoj uniji živi oko 16% mladih osoba te su oni ti koji se redovno suočavaju s političkom pasivnošću, emigracijama, visokim stopama nezaposlenosti i slično (Državni zavod za statistiku, 2021). Spoznaja da su dio marginalizirane skupine (uz osobe s invaliditetom, ovisnike, stare osobe itd.) čini ih ranjivima jer su izloženi rizicima poput siromaštva i/ili društvene isključenosti.

Ipak, tijekom posljednjeg desetljeća došlo je do značajnog smanjenja udjela NEET populacije (Eurostat, 2023a). U EU je 2012. godine zabilježena stopa od 16,0 posto, a vrhunac je dosegnut u vrijeme gospodarske krize 2013. godine (16,1%). Nakon toga, stopa NEET populacije počinje kontinuirano opadati. *Nulla regula sine exceptione* pa je tako udio NEET-a porastao tijekom pandemije COVID-a u odnosu na 2019. godinu (Eurostat, 2023a). Razlozi se najvjerojatnije skrivaju u potrebama sve veće digitalne pismenosti i snalaženja tijekom pandemije, pa su neki mladi nenadano završili kao dio NEET-a (smanjena potraga za radnom snagom, ruralna područja, neshvaćanje gradiva, loša pokrivenost internetom). Potom, trend pada se nastavio, a 2022. godine na razini EU-a dosegnuo je 11,7%, dok je u Hrvatskoj došao do 14,9% (Eurostat, 2023b). Kakvo je stanje u ostalim zemljama EU-a, otkriva sljedeći prikaz (Slika 2.1.1.).

Slika 2.1.1.

Stope NEET populacije na području Europske unije

Izvor: Eurostat (2023a). *Fewer young people neither employed nor in education.*

U potonjem prikazu (Slika 2.1.1.), plavi stupci označavaju žene, ljubičasti muškarce, a rombovi ukupan udio NEET populacije u određenoj zemlji (u dobi 15-29 godina). Isprekidana linija predstavlja ciljani udio NEET populacije do 2030. godine koji iznosi 9%, a određen je inicijativom Europskog stupa socijalnih prava (Eurostat, 2023a).

Podaci ukazuju na to da već jedna trećina država ostvaruje zacrtani cilj, a to su redom: Nizozemska, Švedska, Malta, Luksemburg, Danska, Portugal, Slovenija, Njemačka i Irska. Hrvatski cilj za 2027. godinu glasi doći do 12% NEET populacije (Nacionalni plan za rad, zaštitu na radu i zapošljavanje za razdoblje od 2021. do 2027. godine, 2021), što je pomalo neambiciozno s obzirom na ranije spomenute države koje imaju manje od 9% NEET-ovaca. U pojedinim zemljama EU-a postoje osjetne varijacije kada se promatraju stope NEET-a. Na primjer, u Rumunjskoj stopa iznosi 19,8%, a u Nizozemskoj samo 4,2% (Eurostat, 2023a).

Kao kod globalne statistike (ILO, 2017), EU također ima veći postotak žena u statusu NEET-a i to 13,1% djevojaka naspram 10,5% mladića (Eurostat, 2023a). Zanimljivo, u samo četiri države EU-a postoji niži udio ženskog spola u populaciji NEET-a. To su Estonija (razlika od 2,7%), Finska, Luksemburg i Belgija. Najviše muškaraca u statusu NEET-a jest u Italiji, a najviše žena s istim statusom u Rumunjskoj. Geografske razlike u udjelu NEET-a postoje kao i svjetskom istraživanju (ILO, 2017), gdje se pokazuje da je najmanje NEET populacije u gradovima, a nešto više u predgrađima i ruralnim područjima (Eurostat, 2023b).

Osvrnuvši se na hrvatsko tržište rada, ono često zaprima epitete poput nezahvalnog, nepristupačnog i surovog, a niska aktivnost i zaposlenost mladih uz visoku razinu nezaposlenosti, *de facto* opravdavaju dane epitete (Bedeniković, 2017). Shodno tome, Državni zavod za statistiku (2021) izvješćuje da stopa nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj iznosi 15%, dok je u EU ona 12%. Poznato je da u Hrvatskoj imati radno iskustvo predstavlja iznimno bitan prediktor kod zapošljavanja (Bejaković i sur., 2015; prema Tomić i sur., 2018). Ta nemogućnost stjecanja iskustva u biti tjera određeni dio mladih da nakon srednje škole nastave s visokim obrazovanjem (Tomić i sur., 2018). Prema Eurostatu (2023b), najmanje je NEET-ovaca s terciarnom naobrazbom u svim osim u šest država članica EU-a, među kojima je i Hrvatska. Ovaj podatak ukazuje na to da čak ni visoka naobrazba ne može garantirati bijeg od NEET-a.

Hrvatska je mladima ponudila odlazak u druge zemlje članice EU-a te je na taj način prividno smanjila nezaposlenost mladih, koji su bolje prilike prepoznali izvan vlastite domovine. Slab apsorpcijski kapacitet europskih sredstava namijenjenih NEET populaciji, rezultirao je odlaskom NEET-ovaca iz Hrvatske. Mlade osobe čine stup društva i u njih treba ulagati jer o njima ovisi budućnost tržišta rada i ekonomsko blagostanje (Basarić, 2018), ali i mirovine koje su dijelom utemeljene na sustavu međugeneracijske solidarnosti.

Iz kvalitativnog hrvatskog istraživanja (Majdak i sur., 2021) saznajemo da mladi iz NEET populacije za vlastitu nezaposlenost uglavnom okrivljuju stanje u državi, način zapošljavanja (npr. nepotizam, korupcija), a potom i ograničenja vezana uz stečeno zanimanje kao i vlastita individualna obilježja (nemotiviranost, izbirljivost). Iskustva u obrazovnom sustavu prvenstveno su negativna, a tek manji broj mladih NEET-ovaca iskazuje zadovoljstvo. Dva su glavna izvora negativnosti od kojih je jedan generalna razina odbojnosti ka postojećem sustavu, a drugi loša provedba obrazovnog programa (Majdak i sur., 2021). Navedeno otkriva da je problem NEET populacije dublje ukorijenjen no što se čini te da to nije problem individue, već društva.

3. Koncept rizičnih i zaštitnih čimbenika

Rizični čimbenici mogu se definirati kao faktori koji doprinose negativnom razvojnom ishodu (Loxley i sur., 2004; prema Fox i sur., 2015). Primjera radi, roditeljsko zanemarivanje može dovesti do kognitivnih smetnji kod djece. Rizični čimbenik ne mora uvjetovati negativni ishod, ali ga zasigurno pospješuje. Uz rizične, postoje i zaštitni čimbenici. Oni su pak okarakterizirani kao oni koji posreduju i/ili ublažavaju utjecaj rizičnih čimbenika te na taj način smanjuju vjerojatnost kasnijih negativnih ishoda (Loxley i sur., 2004; prema Fox i sur., 2015). Zaštitni čimbenik može biti u vidu osobne snage pojedinca, vanjske podrške ili nešto slično. Međudjelovanjem rizičnih i zaštitnih čimbenika nastaje otpornost, prethodno znana kao psihološka neranjivost (Ajduković, 2001; prema Krakar, 2019). Otpornost se smatra fenomenom individualnih razlika kod odgovora na stres i stresne događaje (Raić, 2016). Za razvoj

otpornosti, odgovorni su čimbenici kao što su socijalna okolina, obiteljska okolina i osobne vrijednosti (Raić, 2016).

3.1. Rizični čimbenici u školskom okruženju u kontekstu NEET-a

Škola predstavlja glavni socijalni kontekst, odmah uz obiteljsko okruženje te tamo djeca usvajaju neke određene obrasce ponašanja (Primorac, 2021). Već u ranoj dobi mogu se naslutiti problemi s kojima se učenik suočava, ali se na njih uglavnom reagira tek u srednjoj školi kada postanu jasno izraženi (Marković, 2014). Važno je pravovremeno prepoznati djecu koja imaju takve probleme te im je potrebno pružiti podršku i pomoć.

U kontekstu školovanja, izdvajaju se određeni prediktori koji zagovaraju ulazak u NEET populaciju, a to su: napuštanje školovanja, izostajanje s nastave te problemi s učenjem (Rahmani i Groot, 2023). Škole imaju najznačajniju ulogu u detekciji takvih mladih te bi mogle tražiti alternativne usluge za one za koje se utvrdi da su u riziku od NEET-a. Čimbenici koji mogu pomoći u smanjenju vjerojatnosti NEET-a su pozitivna školska klima, jačanje obrazovnoga angažmana i školske motivacije. Smatra se kako i visoka naobrazba može biti zaštićen čimbenik od NEET-a, mada to ne mora biti tako (Rahmani i Groot, 2023). Povećan udio radne snage s visokim obrazovanjem čini to da obrazovanje gubi na vrijednosti zbog nesrazmjera ponude i potražnje za njime. Nerijetko obrazovani mladi na taj način ostaju izvan tržišta rada, čineći udio u NEET populaciji, a pravi primjer može se vidjeti u Hrvatskoj.

Uz ranije spomenute, rizični čimbenik za pripadanje NEET-u može biti i zbivanje vršnjačkog nasilja. Šteta nanosena nasiljem može biti višestruka, od emocionalne do fizičke. Veći problem nastaje ako se to nasilje nesmetano zbiva u školskom okruženju. Na taj način škola poručuje da ona tolerira nasilje te da ono nije nešto što je alarmantno. Žrtva ne želi ići u školu zbog osjećaja straha i nesigurnosti, a nerijetko fingira bolest samo kako bi ostala kod kuće i izbjegla nasilje koje ju očekuje. Dugoročne posljedice za žrtvu mogu uključivati povezivanje obrazovanja s nasiljem te odustajanje od daljnjeg školovanja. S druge strane, ni vršitelji nasilja nisu isključeni od upadanja u NEET populaciju. Mladi koji provode puno vremena u problematičnom okruženju i čine dio devijantne grupe, vjerojatnije će sudjelovati u antisocijalnom ili kriminalnom

ponašanju. Takvo zabrinjavajuće ponašanje može utjecati na njihovo samopoštovanje te profesionalne i obrazovne aspiracije, povećavajući šansu da postanu NEET-ovci (Karyda, 2020; prema Rahmani i Groot, 2023). Škola treba biti nedvosmislena i oštra po pitanju nasilja jer ona je prije svega odgojna, a potom obrazovna ustanova. Često se popušta problematičnima kako škola ne bi imala još većih problema (i dodatnog posla), ali tu nastaje pogreška. Problemi se moraju identificirati i treba se sustavno djelovati na svim razinama (od učitelja/nastavnika, psihologa, pedagoga, ravnatelja pa do roditelja). Samo reakcija koja je pravovremeno poduzeta može izazvati pozitivne promjene.

Mnogi NEET mladi navode da im je nedostajalo motivacije jer nisu dobili potrebnu podršku od škole i nastavnika, a izvješćuje se i o negativnim odnosima s njima (Chen, 2011; prema Rahmani i Groot, 2023). Relacija učenik - nastavnik simbolizira odnos koji je prožet profesionalnom, ali i osobnom komponentom (Posavec i Vlah, 2019). Nastavnik treba stvarati poticajnu klimu te humane odnose sa svim učenicima, osobito s onim mladima kojima prijete neki rizici (Posavec i Vlah, 2019). Isti taj nastavnik mora omogućiti učenicima da se slobodno izraze i aktivno sudjeluju u procesu nastave. Odnos s učenicima treba biti blizak, ali ne previše ovisan, stoga je važno da je nastavnik transparentna figura s jasno određenim granicama. Upravo takav nastavnik može biti zaštitni čimbenik koji će prevenirati negativni ishod i možda čak stvoriti otpornost kod učenika.

3.2. Rizični čimbenici obitelji u kontekstu NEET-a

Obiteljski život predstavlja zatvoreno mjesto koje nije javno dostupno za sve. Često je upravo obitelj mjesto izvora problema djece i mladih koje se treba dodatno istražiti. Važnost obiteljskog porijekla potvrđena je u povećanju rizika od NEET-a (Eurofound, 2012). Veću tendenciju NEET-u imaju mladi čiji su roditelji razvedeni, nisu zaposleni (Shinozaki, 2012), oni čiji je socioekonomski status lošiji te oni s više braće i sestara u kućanstvu (Rahmani i Groot, 2023). Posljednje se može eventualno objasniti u kontekstu troškova kada školovanje nije besplatno (primjerice američki sistem) pa

roditelji lošijeg socioekonomskog statusa moraju birati koje dijete će dobiti priliku za obrazovanje i/ili usavršavanje, a koje ne.

Loši odnosi roditelja i djeteta podrazumijevaju odnose u kojima se prema djetetu ne postupa kao prema ravnopravnom članu obitelji. Izloženost zanemarujućem odgojnom stilu može biti presudno za napuštanje školovanja i uključivanje u socijalno nepoželjna ponašanja. Dijete svoje vrijeme provodi stihijski, budući da nema jasno strukturirane granice koje mora poštivati. Manjak roditeljske ljubavi može dovesti do nepoželjnih obrazaca ponašanja naučenih u procesu internalizacije. Ti obrasci ponašanja dio su „kulture“ skupine s kojom dijete provodi vrijeme, a usvajaju se radi prihvaćanja i validacije od strane drugih – kao nadomjestak za roditeljsku ljubav. Narušeni obiteljski odnosi ostavljaju ozbiljne posljedice na dijete pri čemu se ono može osjećati neželjeno, nevažno i nevoljeno. Ako roditelj svoje dijete neprestano naziva nesposobnim, djetetu ne preostaje ništa drugi nego povjerovati u to, shodno Pigmalionovom efektu (Aronson i sur., 2005). Na taj način dijete počne odustajati od sebe, svog obrazovanja ili hobija. Odustane li od obrazovanja, lako može postati dio NEET mase.

Istraživanje (Shlafer i sur., 2017) koje je provedeno s djecom zatvorenika pokazuje da zatvorenost roditelja utječe na uspjeh i školske rezultate njihove djece. Odnos roditelja-zatvorenika i djeteta može biti pod pritiskom zbog reducirane te visoko kontrolirane prilike za kontakt. Nerijetko, dijete proživljava osjećaj stigme koja može rezultirati izoliranošću, prestankom želje za obrazovanjem i za socijalnim kontaktima (Shlafer i sur., 2017). Međutim, treba napomenuti da odlazak roditelja u zatvor može imati i pozitivne učinke, osobito kad je roditelj opasan ili udaljen iz obiteljskog doma zbog nasilja i slično (Robertson i sur., 2016).

Uz navedeno, loši životni uvjeti u kojima obitelj živi isto mogu biti rizični čimbenici za NEET. Oni mogu spriječiti djecu da se uključe u igru i društvene aktivnosti koje su višestruko korisne za njihovu dobrobit (od kognitivne do emocionalne dobrobiti). Skučena ili nesigurna okruženja sprječavaju djecu u istraživanju te su ona u startu limitirana. Siromaštvo i prenapučeni životni prostor itekako utječe na sposobnosti učenja. Do neshvaćanja nastavnog gradiva koje postaje sve teže i zahtjevnije, dolazi zbog ranije navedenih odrednica koje mogu umanjiti djetetove obrazovne mogućnosti. Pljesnivi i vlažni zidovi mogu utjecati na fizičko zdravlje djeteta i činiti da dijete

izostaje s nastave zbog zdravstvenog stanja koje s vremenom postaje narušeno, ukoliko se ne provodi pravilna i redovna zdravstvena zaštita. Siromašne obitelji najčešće nisu u mogućnosti osigurati potrebne lijekove, osobito u zemljama gdje zdravstvo nije pod financijskom palicom države. Ako je zdravstvo čak i besplatno, svejedno se javljaju problemi kao što su liste čekanja ili nadoplate lijekova. Dijete s takvim problemima kasnije može postati dio NEET populacije i to specifično nedostupan tip NEET-ovca koji traži posao, ali ga zbog nesposobnosti/bolesti ipak ne može naći ili ga ni ne traži, upravo zbog prethodno navedenih ograničenja (Eurofound, 2012, Eurofound 2016). Uz probleme zdravlja, postoji i mogućnost skrbi za bolesne članove obitelji što itekako pospješuje NEET (Rahmani i Groot, 2023). Sljedeća važna determinanta je psihičko zdravlje mladih osoba. Djeca koja svjedoče svakodnevnim obiteljskim sukobima i žive u disfunkcionalnim obiteljima, češće su izložena povećanim razinama stresa te postoji mogućnost da razviju niz psihijatrijskih poremećaja tijekom adolescencije (Pitkänen i sur., 2021).

3.3. Individualni rizični čimbenici u kontekstu NEET-a

Rahmani i Groot (2023) u svom radu spominju određene osobne karakteristike i ponašanja koja povećavaju rizik od NEET-a, a izdvajaju sljedeće: loše strukturirano vrijeme, izolacija, niska razina vještina, rizično i agresivno ponašanje. Prva odrednica može biti povezana s lošim roditeljskim vještinama i zanemarujućim odgojnim stilom. Isto tako događa se i sa izolacijom, gdje je moguće da roditelji potiču dijete da svoje osjećaje zadrži za sebe, umjesto da ih profiltrira kroz komunikaciju. Dijete navikne da se mora samo nositi s time, imajući na umu da osjećaji nisu nešto što je dobrodošlo (osobito osjećaj tuge). Niska razina vještina povezana je s lošim obrazovnim uspjehom (Rahmani i Groot, 2023), a to već znači povećan rizik od NEET statusa. Agresivna ponašanja uglavnom su usmjerena na van, dok rizična ponašanja mogu biti usmjerena prema sebi – internalna (suicidalne misli), a također povećavaju rizik od NEET-a. Uz sve navedeno može se nadodati i fizičko zdravlje koje je već pojašnjeno u kontekstu siromaštva pod poglavljem rizičnih čimbenika obitelji.

Autori navode da neki čimbenici mogu biti rizični za jedan spol, a bez utjecaja na drugi spol (Rahmani i Groot, 2023). Kao primjer, navodi se bračni status koji kod žena igra ulogu za ulazak u NEET populaciju, a kod muškaraca ne. Navedeno se objašnjava kroz utjecaj stereotipnih rodnih uloga gdje je žena ta koja je zaslužna za brigu, odgoj i kućanstvo. Osobito je važno ovo spomenuti u kontekstu maloljetničkih trudnoća kada mlade majke odluče napustiti školovanje. Sasvim jasno, dijete postane primaran fokus, a kasniji ulazak u svijet rada majkama postane otežan i nedostupan. U okviru NEET tipologije, ovaj razlog može se svrstati pod obiteljske obaveze (Eurofound, 2016). Suprotno tome, otac djeteta može potpuno neometano nastaviti raditi ili se školovati. Prema istraživanju Ashby i Schoon (2010), djevojke iz manje privilegiranih sredina imale su snažnije obrazovne i životne aspiracije od mladića u sličnim okolnostima. Vrijeme utrošeno na kućanske poslove gotovo je dva puta kritičniji faktor za određivanje NEET-a kod žena nego kod muškaraca. Svaki sat koji je dodatno potrošen na kućanske poslove povećava vjerojatnost da žene postanu NEET za 0,32%, a kod muškaraca za 0,17% (Salvà-Mut i sur., 2018).

Nadalje, korištenje sredstava ovisnosti predstavlja veliki rizik za NEET (Henderson i sur., 2017). Mladi počnu s lakšim i dostupnijim supstancama te izbjivaju s nastave i koriste supstance u svrhu društvene validacije (alkohol, marihuana). Kasnije krenu na teže i opasnije tvari, stvarajući potpunu ovisnost. Takvo stanje onemogućava normalno funkcioniranje, a kognitivno opadanje apsolutno je neupitno (Henderson i sur., 2017). Još gora situacija moguća je eventualno u granicama dualnih poremećaja. Mladima s problemima ovisnosti prvenstveno treba pomoć liječenja, a tek onda pomoć poput savjetovanja ili socijalnog mentorstva.

4. Projekti vezani uz NEET populaciju na području Hrvatske

Sasvim očekivano, NEET populacija posjeduje veći rizik u vidu financijskih problema i socijalne isključenosti nego oni koji ne pripadaju NEET-u (Eurofound, 2016). Osim isključenosti, NEET-ovci su povezani i s rizikom siromaštva (Hering Stubičan, 2022). U Hrvatskoj se tek odnedavno prepoznaju ulaganja u NEET mladež, no to uglavnom vrše civilna društva (Majdak i sur., 2021). Uspješne javne politike koje se tiču mladih

moraju se provoditi s njima i za njih. Da bi se takve politike dodatno osnažile, presudna je suradnja i drugih aktera, a ne samo civilnog sektora.

Mjere aktivne politike zapošljavanja predstavljaju izniman instrument koji se fokusira na nezaposlene i njihovo uključivanju na tržište rada, s posebnim naglaskom na mlade osobe. Iz tog razloga, važno je poboljšati metodologiju praćenja NEET-ovaca kako bi se i oni mogli aktivirati na tržište rada ili uspješno vratiti obrazovanju. (Nacionalni plan za rad, zaštitu na radu i zapošljavanje za razdoblje od 2021. do 2027. godine, 2021).

Primjer dobre prakse iznjedrio je iz Europske unije koji je potom proširen na države članice. Riječ je o Garanciji za mlade, inicijativi koja je prisutna još od 2013. godine (Hering Stubičan, 2022). Ona nastoji pružiti mladima kvalitetnu priliku za nastavak obrazovanja, ponuditi zaposlenje, stažiranje u roku od četiri mjeseca od početka nezaposlenosti ili vježbeništvo/pripravništvo - naukovanje (Bežovan i sur., 2019). Razdoblje nezaposlenosti računa se od završetka formalne naobrazbe. Garancija za mlade na razini Europske unije godišnje košta 20-ak milijardi eura, ali je isplativija od troškova NEET populacije, osobito onih troškova vezanih uz neaktivnost mladih (Bedeniković, 2017). Korisnici Garancije za mlade mogu biti oni koji zadovoljavaju sljedeće uvjete (Europska komisija, 2013; prema Bežovan i sur., 2019):

1. nisu u sustavu redovitog obrazovanja – bilo da se radi o obrazovanju na primarnoj, sekundarnoj ili tercijarnoj razini,
2. ne rade – smatraju se nezaposlenima sukladno zakonima i raznim propisima o radu,
3. nisu u sustavu obrazovanja odraslih – ovdje je riječ je o obrazovnim programima koji služe stjecanju kvalifikacija, obuhvaćajući i programe poput osposobljavanja ili (specijalističkog) usavršavanja,
4. nisu u mjeri osposobljavanja – nisu na radnom mjestu obaviještenom/upućenom od strane HZZ-a.

Sljedeći primjer tiče se grada Rijeke i njihovog projekta „Vjetar u leđa – rad s mladima u NEET statusu“. Cilj im je je promicati socijalnu inkluziju, povećati zapošljivost te konkurentnosti na radnom tržištu osobito kod NEET populacije (Grad Rijeka, 2023).

Zavodi za socijalnu skrb i lokalna uprava dio su suradnog lanca. Planirano trajanje projekta je od početka do kraja 2023. godine, 12 mjeseci. Nositelj projekta je Udruga UZOR, a financijska sredstva dobivena su iz Središnjeg državnog ured za demografiju i mlade. Ovaj zanimljiv primjer projekta može poslužiti kao kvalitetan orijentir i drugim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave da se odluče na takvo što jer pitanje NEET-a od krucijalne je važnosti na globalnoj, ali i nacionalnoj razini.

Uz navedene, istaknuo se i projekt „Mladi mogu sve - Povjerenjem do posla“. Projekt je nastojao upravljati aktivnostima obrazovanja i dosezima NEET-ovaca koji nisu aktivni na područjima Grada Zagreba i Krapinsko-zagorske županije (Grad Zagreb, 2021). Osnovana su i tri centra za NEET-ovce: dva u Zagrebu i jedan u Krapini. Bili su uključeni različiti oblici podrške, a koristila se i usluga socijalnog mentorstva koja predstavlja svojevrsni novitet u socijalnoj skrbi. Projekt je trajao pune dvije godine, od srpnja 2021. godine do srpnja 2023. godine. Sufinanciran je sredstvima EU-a, točnije iz Europskog socijalnog fonda.

Konačno, navest će se projekt koji je proveden u jednakom trajanju kao i prethodni. Radi se o projektu „Do posla u Centru – urbana aktivacija mladih na tržištu rada“. Njegova usmjerenost bila je na područje centra Zagreba, a svojevrsno su se postavljali štandovi na kojima se moglo nešto više saznati o idejama i aktivnostima projekta. Projektom se htjelo prikupiti dvadeset i pet mladih iz NEET populacije. Cilj je bio te mlade uključiti u programe koji bi im pomogli u prevladavanju različitih spona na tržištu rada. Naglasak se stavlja na mlade kojima NEET nije jedina prepreka na putu vlastite aktualizacije (npr. mlade osobe s invaliditetom).

Važno je nastaviti provoditi ovakve programe kako bi NEET-ovci znali da nisu sami i da postoje osobe i institucije koje su im spremne pružiti pomoć. Iz navedenih programa spoznaje se da se na području Hrvatske provode aktivnosti koje su usmjerene na NEET mladež (iako nisu brojne). Veliki utjecaj na Hrvatsku imala je strategija Europa 2020 iz koje su iznjedrile i sve ostale ideje za mlade NEET-ovce na području EU-a. U Europi 2020 dogovoreno je pet glavnih ciljeva za EU do kraja 2020. godine. Ciljevi su se ticali tema socijalne inkluzije i smanjenja siromaštva, zapošljavanja, istraživanja/razvoja, klimatskih promjena/obnovljivih izvora energije te obrazovanja.

5. Socijalni rad u školstvu i njegovo preventivno djelovanje za mlade u riziku od NEET-a

Socijalni rad predstavlja profesiju koja nudi širok opus znanja na području pojedinca, grupe i obitelji. U svom radu, socijalni radnici služe se tehnikama i metodama koje im pomažu u procjeni i zadovoljenju potreba svojih korisnika.

Kako je ranije spomenuto, NEET nije produkt odluke donesene iz afekta, već spleta različitih faktora koji djeluje kroz dulji period (Ferić i sur., 2010). Također, problem NEET-a ne ostaje samo na razini individue, već se proširuje na društvo u cjelini. Nerijetko su mladi NEET-ovci spremni pripisati svoje individualne karakteristike kao krivce za stanje u kojem su se našli (Lőrinc i sur., 2020, Majdak i sur., 2021). Međutim, to ne mora biti tako. Istraživanje u Velikoj Britaniji (Lőrinc i sur., 2020) pokazalo je da uz individualne osobine postoje i širi konteksti poput institucionalnog, političkog i ekonomskog, shodno ekološkoj teoriji. Uz navedene sustave, važno mjesto zauzima i neodgovarajuće pružanje profesionalnog usmjeravanja u školama te nedostatak potpore. Ti problemi mogu se objasniti u okviru rezova provedenih u obrazovnom sustavu i pomoćnim službama koji su bili dio programa štednje britanske vlade (Lőrinc i sur., 2020). Izuzev smanjenog financiranja školstva, u radu se istaknula i sveprisutna ideološka politika koja naglašava važnost individualizacije. Agenda je postala toliko jaka i rasprostranjena da su mladi NEET-ovci krivca prepoznali samo u sebi. Premda tvrde da su svjesni društvenih nejednakosti, glavne determinante NEET-a navode u terminima nedovoljne kompetentnosti i osobnog neuspjeha, kako u obrazovanju, tako i na tržištu rada (Lőrinc i sur., 2020).

Važno je da se problemima i osobi u riziku pristupa na holistički način, stoga bi se rad socijalnog radnika u kontekstu škole usmjerio na Bronfenbrennerov ekološki model. On uključuje obuhvatno planiranje polazeći od perspektive osobe i njenih međusobno povezanih područja, takozvanih sustava (Fox i sur., 2015). Školska socijalna služba treba prepoznati kompleksnost svakog pojedinca, njegove potrebe i interese, jake strane, a potom i društveni te kulturni kontekst iz kojeg pojedinac dolazi (Lőrinc i sur., 2020). Na taj način, socijalni radnik u obrazovanju može adekvatno odgovoriti na potrebe i probleme pojedinca. Profesionalac neće vidjeti krivca u liku učenika u riziku, već će tom istom učeniku pomoći da korištenjem zajedničkih snaga ostvare zacrtani

cilj. Ukoliko učeniku prijeti trajno ispadanje iz obrazovnog sustava (a time i NEET status), socijalni radnik može poduzeti neke aktivnosti koje će umanjiti ili otkloniti problem, poput savjetovanja i upućivanja na odgovarajuće institucije. Ipak, u tom odnosu važno je stvarati transfer između učenika i školskog socijalnog radnika. Problem je moguće riješiti samo ako su obje strane spremne na suradnju; u suprotnom, uspjeh izostaje zbog neuspješnog konsenzusa. Često puta će se školski socijalni radnik suočavati s etičkim dilemama gdje su obveze prema korisniku u sukobu s obvezama prema školi ili gdje je profesionalna etika u sukobu s određenim zakonom (Dupper, 2002). Uz navedeno, postojat će i borba s vlastitim vrijednostima. Kako bi se na što profesionalniji način nosili s time, socijalni radnici u obrazovanju moraju uspostaviti balans svojih, zakonskih i etičkih odgovornosti (Dupper, 2002).

Temeljni aspekt prakse školskog socijalnog rada jest detekcija i procjena zaštitnih te rizičnih čimbenika u školi, obiteljskim odnosima i lokalnoj zajednici (Dupper, 2002), a potom i njihova valjana intervencija. Školski socijalni rad nema svoju punu praktičnu ostvarenost u Hrvatskoj. Zanimljiv podatak je da u glavnom gradu postoji samo jedna socijalna radnica u školstvu te nekolicina njih u drugim gradovima. Općenito, može se reći da škole sa socijalnim službama kontaktiraju u manjoj mjeri te se komunikacija odvija elektronskim, a rjeđe telefonskim putem. Mogućnost izlaska socijalnog radnika na teren unutar škole nije uobičajena praksa, a trebala bi postati (Marković, 2014). Problemi u školama kao da sve više eskaliraju i postaju burniji, a zaposlenih socijalnih radnika nema. Nepotpuna obiteljska struktura, zlostavljanje i zanemarivanje, nasilje, nepovoljan socioekonomski status i siromaštvo, ispadanje iz školovanja – sve to je samo dio problema kojima učenici u riziku svjedoče. Upravo zato, Hrvatska komora socijalnih radnika, Hrvatska udruga socijalnih radnika i Studijski centar socijalnog rada na Pravnom fakultetu u Zagrebu odlučili su napraviti iskorak. Riječ je o inicijativi za zapošljavanje socijalnih radnika u svim osnovnim i srednjim školama o kojoj je obaviješten pravobranitelj za djecu. Navodi se kako je Hrvatska među tri članice Europske Unije koja nema školskih socijalnih radnika (Pravobranitelj za djecu, 2023). Njihov zadatak odnosio bi se, ne samo na učenike u riziku, već i na nastavnike te drugo stručno školsko osoblje.

Kompetentni socijalni radnici koji imaju afinitet rada s djecom mogu doprinijeti sustavu obrazovanja u pogledu zaštite prava, interesa i dobrobiti djece, a osobito one djece koja su u riziku (Pravobranitelj za djecu, 2023). Ukoliko inicijativa izazove pozitivne stavove i mišljenja, socijalni radnici mogli bi postati dugo očekivano pojačanje stručnog tima (osnovnih i srednjih) škola.

6. Zaključak

NEET populacija su mladi u dobi od 15 do 29 godina koji nisu zaposleni, ne obrazuju se te nisu dio obrazovanja odraslih. Pojam je dulje vrijeme u upotrebi, a svoj uspon doživio je u okviru strategije Europa 2020. U Hrvatskoj, termin nije previše prepoznat, a često se miješa s konceptom nezaposlenosti mladih. Premda slični, pojmovi nipošto nisu istovjetni, budući da nezaposlenost mladih obuhvaća samo segment definicije NEET-a. Mladi NEET-ovci čine heterogenu skupinu, a najšira podjela svrstava ih na neranjive i ranjive, pri čemu potonji imaju veći rizik od socijalne isključenosti. Udio NEET populacije za 2022. godinu na razini EU-a iznosi 11,7%, a u Hrvatskoj 14,9%. Najmanja stopa zabilježena je u Nizozemskoj i Švedskoj, pri čemu te države već i sad ostvaruju zacrtani cilj Europskog stupa socijalnih prava (udio NEET-ovaca do 9%). Rumunjska i Italija države su s najvećom stopom NEET-a u Europskoj uniji. Što se tiče spolne strukture, žene su zastupljenije u NEET statusu od muškaraca.

Postoje čimbenici koji povećavaju vjerojatnost nekog negativnog ishoda, a zovu se čimbenici rizika. Nasuprot njima, javljaju se čimbenici zaštite. Međudjelovanjem tih dvaju čimbenika javlja se otpornost. Čimbenici rizika pospješuju povećanje NEET populacije te ih možemo podijeliti na individualne, obiteljske i one vezane uz školu.

Strategije za NEET populaciju sumiraju da je NEET izuzetno bitan pokazatelj za bolje razumijevanje višestruke ranjivosti mladih. Njegova heterogenost može potaknuti niz specifičnih pitanja, a ona pak mogu poslužiti kao inspiracija za nove politike i kampanje namijenjene NEET-ovcima. Također, potrebno je poticati obrazovanje jer ono može biti zaštićen faktor protiv borbe s NEET-om. Usto, treba se pružiti jednaka šansa ženama i muškarcima u obrazovanju i na tržištu rada. Hrvatska ide utabanim stazama Europske unije, s manjim angažmanom osmišljavanja vlastitih ideja koje bi

pomogle mladima u NEET statusu. Nazire se veća uključenost, no mjesta za napredak dakako ima. Programi i projekti trebaju biti prisutni na nacionalnoj razini, ali i na razini jedinica lokalne te područne (regionalne) samouprave. Uspješna NEET politika treba uključiti mlade NEET-ovce kao ravnopravne aktere jer su to stvari koje se tiču upravo njih. Da bi se takve politike dodatno osnažile, presudna je suradnja civilnog, privatnog te javnog sektora.

Za kraj, valja istaknuti da socijalni rad u obrazovanju nije uobičajena hrvatska praksa, ali bi mogao postati. Problemi u školama sve su zamjetniji i ne prolaze, ukoliko se ne uoče na vrijeme. Važno je procijeniti prisutne rizike, a potom poduzeti intervencije. Ti koraci sastavni su dio praktičnog socijalnog rada. Školski socijalni radnik ima najbolji uvid u probleme, budući da im pristupa holistički te surađuje na multidisciplinarnoj razini s ostalim stručnjacima. On predstavlja advokata na području dobrobiti i prava djece, odnosno mladih u riziku.

Popis slika

Slika 2.1. Podjela NEET populacije.....	3
Slika 2.2. Nadopunjena diversifikacija NEET populacije.....	4
Slika 2.1.1. Stope NEET populacije na području Europske unije.....	6

7. Literatura

1. Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R.M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
2. Ashby, J. S. i Schoon, I. (2010). Career success: The role of teenage career aspirations, ambition value and gender in predicting adult social status and earnings. *Journal of vocational behavior*, 77(3), 350–360.
3. Basarić, D. (2018). *Tržište rada Republike Hrvatske*. Završni rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Akademija za umjetnost i kulturu.
4. Bedeniković, I. (2017). (Ne)zaposlenost mladih i NEET populacija u Hrvatskoj. *Mali Levijatan: studentski časopis za politologiju*, 4(1), 75-90.
5. Bilušić, I. (2021). *Ekonomске одреднице hrvatskog sustava obrazovanja u EU*. Završni rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Ekonomski fakultet.
6. Bruno, G. S., Marelli, E. i Signorelli, M. (2014). The rise of NEET and youth unemployment in EU regions after the crisis. *Comparative Economic Studies*, 56(4), 592-615.
7. Bežovan, G., Berc, G., Majdak, M., Baturina, D. i Rozman, S. (2019). *Reaktivacija i integracija marginaliziranih mladih – NEET na tržište rada – RIM*. Zagreb: CERANEO.
8. Državni zavod za statistiku (2021). *Međunarodni dan mladih*. Posjećeno 11.08.2023. na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku: <https://dzs.gov.hr/>
9. Dupper, D. R. (2002). *School social work: skills and interventions for effective practice*. Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.
10. Eurofound (2012). *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
11. Eurofound (2016). *Exploring the diversity of NEETs*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
12. Eurofound (2022). *NEETs*. Posjećeno 23.08.2023. na mrežnoj stranici Eurofounda: <https://www.eurofound.europa.eu/>
13. Eurostat (2023a). *Fewer young people neither employed nor in education*. Posjećeno 22.08. na mrežnoj stranici Eurostata: <https://ec.europa.eu/eurostat/>

14. Eurostat (2023b). *Statistics on young people neither in employment nor in education or training*. Posjećeno 22.08.2023. na mrežnoj stranici Eurostata: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained>
15. Ferić, I., Milas, G. i Rihtar, S. (2010). Razlozi i odrednice ranog napuštanja školovanja. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 19(4-5), 621-642.
16. Fox, S., Southwell, A., Stafford, N., Goodhue, R., Jackson, D. i Smith, C. (2015). *Better Systems, Better Chances: A Review of Research and Practice for Prevention and Early Intervention*. Canberra: Australian Research Alliance for Children and Youth.
17. Grad Rijeka (2023). *Vjetar u leđa – rad s mladima u NEET statusu*. Posjećeno 31.08. na mrežnoj stranici Grada Rijeke: <https://www.rijeka.hr/>
18. Grad Zagreb (2021). *Mladi mogu sve - povjerenjem do posla*. Posjećeno 1.09. na mrežnoj stranici Grada Zagreba: <https://www.zagreb.hr/>
19. Henderson J.L., Hawke, L.D. i Chaim, G. (2017). Not in employment, education or training: Mental health, substance use, and disengagement in a multi-sectoral sample of service-seeking Canadian youth. *Children and Youth Services Review*, 75, 138-145.
20. Hering Stubičan, J. (2022). *Neet populacija - izazovi zapošljavanja u nekim europskim zemljama*. Diplomski rad. Zagreb: Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada.
21. International Labour Organization (2017). *The Global Employment Trends for Youth 2017: Paths to a better working future*. Geneva: International Labour Office.
22. International Labour Organization (2019). *Young People Not in Employment, Education or Training*. Geneva: International Labour Organization.
23. Krakar, E. (2019). *Rizični i zaštitni čimbenici za pojavu i razvoj poremećaja u ponašanju*. Diplomski rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
24. Lőrinc, M., Louise, R., D'Angelo, A. i Kaye, N. (2020). De-individualising the 'NEET problem': An ecological systems analysis. *European Educational Research Journal*, 19(5), 412-427.

25. Majdak, M., Berc, G. i Baturina, D. (2021). Ples na rubu: okolnosti i iskustva položaja mladih u NEET statusu na području Grada Zagreba. *Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave*, 21(1), 89-128.
26. Marković, N. (2014). *Potpora mladima, roditeljima i stručnjacima - sprječavanje ranog napuštanja školovanja*. Zagreb: Pragma.
27. *Nacionalni plan za rad, zaštitu na radu i zapošljavanje za razdoblje od 2021. do 2027. godine* (2021). Zagreb: Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike.
28. Pitkänen, J., Remes, H., Moustgaard, H. i Martikainen, P. (2021). Parental socioeconomic resources and adverse childhood experiences as predictors of not in education, employment, or training: a Finnish register-based longitudinal study, *Journal of Youth Studies*, 24(1), 1-18.
29. Posavec, L. i Vlah, N. (2019). Odnos učitelj – učenik. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 160(1-2), 51-64.
30. Pravobranitelj za djecu (2023). *Inicijativa za zapošljavanje socijalnih radnica/ka u osnovnim i srednjim školama*. Posjećeno 16.08. na mrežnoj stranici Pravobranitelja za djecu: <https://dijete.hr/hr/>
31. Primorac, N. (2021). *Zaštitni faktori iz školskog konteksta u prevenciji poremećaja u ponašanju kod djece i adolescenata*. Diplomski rad. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet.
32. Rahmani, H. i Groot, W. (2023). Risk Factors of Being a Youth Not in Education, Employment or Training (NEET): A Scoping Review. *International Journal of Educational Research*, 120, 1-16.
33. Raić, K. (2016). *Rizični i zaštitni čimbenici u pojavi razvoja poremećaja u ponašanju*. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
34. Robertson, O., Christmann, K., Sharratt, K., Berman, A.H., Manby, M., Ayre, E., Foca, L., Asiminei, R., Philbrick, K. i Gavriluta, C. (2016) *Children of Prisoners: Their Situation and Role in Long-Term Crime Prevention*. Berlin: Springer.

35. Salvà-Mut, F., Tugores-Ques, M. i Quintana-Murci, E. (2018). NEETs in Spain: An analysis in a context of economic crisis. *International Journal of Lifelong Education*, 37(2), 168–183.
36. Shinozaki, T. (2012). Not by education alone: How young adults' employment status is determined by employment environments and family backgrounds. *Social Science Japan Journal*, 15(1), 31–52.
37. Schlafer R.J., Reedy T. i Davis, L. (2017). School-Based Outcomes Among Youth With Incarcerated Parents: Differences by School Setting. *Journal of School Health*, 87(9), 687-695.
38. Tomić, I., Botrić, V. i Žilić, I. (2018). *Analiza stanja i preporuke za razvoj daljnjih aktivnosti za osobe u NEET statusu*. Zagreb: Ministarstvo rada i mirovinskog sustava.